

Koronavírus-járvány és kommunizmus

A koronavírus-járvány megállíthatatlan terjedése az ideológiák síkján is járványokat generált, amelyek eddig csak lappangtak társadalmunkban: a fake newst, a paranoiás összeesküvés-elméleteket és a rasszizmust.

A vesztegár orvosilag megalapozott szükségessége visszahangzik az ideológiai térben, miszerint tiszta határokat kell kialakítani, és az identitásunkat fenyegető ellenségeket karanténokba kell zárni.

De talán egy másik – és sokkal jótékonyabb – ideológiai vírus is terjed és remélhetőleg meg is fertőz bennünket: egy alternatív társadalom gondolatának vírusa, egy nemzetállamokon túli társadalomé, egy olyan társadalomé, amely megvalósíthatja a globális szolidaritást és együttműködést.

Ma gyakran hallani spekulációkat arról, hogy a koronavírus a kommunista uralom bukásához vezethet Kínában, ugyanúgy, ahogyan (amint Gorbacsov is elismerte) a csernobili katasztrófa volt az esemény, amely elhozta a szovjet kommunizmus végét. De van itt egy paradoxon is: a koronavírus egyben arra kényszerít bennünket, hogy újra feltaláljuk a kommunizmust az emberek és a tudomány iránti bizalom alapján.

Quentin Tarantino „Kill Bill 2” című filmjének utolsó jelenetében Beatrix ártalmatlanítja a gonosz Billt, és az „Ötpontos szívrepesztő technikával” csap le rá – ez a leghalálosabb csapás a harcművészetekben. A technika öt ütésből áll, öt ujjal a célpont testének öt nyomáspontján. Miután a célpont elsétált és öt lépést tett, szíve felrobban a testében, és a földre zuhan.

Ez a technika a harcművészeti mitológiák része, de valódi közelharcban lehetetlen alkalmazni. Visszatérve a filmhez, miután ezt Beatrix megtette, Bill nyugodtan békét köt vele, tesz öt lépést, majd meghal.

Ami ezt a támadást igazán lenyűgözővé teszi, az az ütés és a halál pillanata között eltelt idő: rendes beszélgetést folytathatok, amíg nyugodtan ülök, de mindeközben tudatában vagyok, hogy amint felkelek, és teszek egy lépést, a szívem felrobban – és holtan esem össze.

Nem hasonlít-e ehhez azok gondolatmenete, akik arról spekulálnak, hogy a koronavírus-járvány a kommunista uralom végét jelentheti Kínában? Mint egyfajta társadalmi „Ötpontos szívrepesztő technika” az ország kommunista rezsimje ellen, a hatóságok ülhetnek, figyelhetnek és végigjárhatják a karanténzás minden egyes lépését, de a társadalmi rend bármiféle valódi megváltozása (mint például megbízni az emberekben) a bukásukat okozhatja.

Az én szerény véleményem ennél sokkal radikálisabb: a koronavírus-járvány egyfajta „Ötpontos szívrepesztő csapás” a globális kapitalista rendszer ellen – jele annak, hogy nem folytathatjuk az utat, amin eddig jártunk, hogy radikális változásra van szükség.

Szomorú tény, de katasztrófára van szükségünk

Évekkel ezelőtt Fredric Jameson felhívta a figyelmet a kozmikus katasztrófákról (a földi életet fenyegető aszteroida vagy az emberiséget elpusztító vírus) szóló filmekben szerepet játszó utópisztikus potenciálra. Egy globális fenyegetés globális szolidaritást szül, piti nézeteltéréseink teljesen jelentéktelenné válnak, és mindannyian együtt dolgozunk a megoldás megtalálásának érdekében – és erre itt vagyunk ma, a való életben. A lényeg nem az, hogy szadista módon élvezzük a tömegek szenvedését, amennyiben ez segíti az ügyünket, éppen ellenkezőleg, realizálnunk kell a szomorú tényt, hogy katasztrófára van szükségünk, hogy újragondoljuk társadalmunk legalapvetőbb jellemzőit.

Az effajta globális koordináció első homályos modellje az Egészségügyi Világszervezet, amely most nem a szokásos bürokratikus halandzsát nyomta, hanem pontos és higgadt figyelmeztetéseket adott ki. Az ilyen szervezeteknek nagyobb hatalmat kéne kapniuk.

Bernie Sanderst az Egyesült Államokban a szkeptikusok azért gúnyolják, mert támogatja az általános egészségügyi ellátást – de a koronavírus-járvány leckéje nem pont az, hogy még többre van szükség, hogy el kell kezdenünk valamilyen *globális* egészségügyi hálózat kiépítését?

Egy nappal azután, hogy Iraj Harirchi iráni egészségügyi miniszterhelyettes a sajtótájékoztatón lekicsinylően beszélt a koronavírus terjedéséről és a tömeges karanténok szükségességéről, rövid nyilatkozatot tett, amelyben beismerte, hogy ő maga is megfertőződött a koronavírussal, és karanténba vonult (az első tévés megjelenése során

már a láz és gyengeség jeleit mutatta). Harirchi hozzátette: „Ez a vírus demokratikus, nem tesz különbséget szegények és gazdagok, illetve politikusok és átlagos polgárok között.”

Ebben igaza volt – mindannyian ugyanabban a hajóban evezünk. Nehéz lenne nem észrevenni a legfőbb ironiát, hogy az, ami mindannyiunkat összehozott és a globális szolidaritásba taszított, a hétköznapi élet szintjén arra kényszerít bennünket, hogy mindenáron kerüljük el másokkal a fizikai kontaktust, és akár teljesen szigeteljük el magunkat a külvilágtól.

És nem csak a vírusok fenyegetésével kell foglalkoznunk, más katasztrófák is megjelentek már a láthatáron, vagy már meg is érkeztek: aszályok, hőhullámok, hatalmas viharok stb. A válasz nem a pánik, hanem kemény és azonnali fellépés valamiféle hatékony globális koordináció létrehozásáért.

Csak a virtuális valóságban lehetünk biztonságban?

Az első illúzió, amit el kell oszlatnunk, az Donald Trump, az Egyesült Államok elnökének közelmúltbeli indiai látogatása során fogalmazódott meg, ahol azt mondta, hogy a járvány gyorsan vissza fog húzódní, és csak meg kell várnunk a tetőpontját, majd minden visszatér a normális kerékvágásba.

Az efféle „túl szép, hogy igaz legyen” reményekkel ellentétben, az első dolog, amit el kell fogadnunk, az az, hogy ez a veszély már itt van, és maradni fog. Még ha ez a hullám alább is hagy, újra fel fog bukkanni egy új, talán még veszélyesebb formában.

Ezért számíthatunk rá, hogy a járványok megváltoztatják a legalapvetőbb érintkezési formáinkat a minket körülvevő emberekkel és tárgyakkal, beleértve a saját testünket is – ne érz hozzá semmihez, ami (láthatatlanul is) koszos lehet, ne ülj le nyilvános vécéülökére vagy utcai padra, ne ölelj meg másokat vagy fogj velük kezét. Talán sokkal elővigyázatosabbak leszünk a spontán gesztusokkal is: ne érintsd meg az orrod vagy dörzsöld a szemed.

Tehát nem csak az állam és más szervek fognak ellenőrizni minket: meg kell tanulnunk saját magunkat is ellenőrizni és fegyelmezni. Talán csak a virtuális valóságot tekinthetjük biztonságosnak, és a szabadban történő mozgás csak az ultragazdagok kis szigetein marad lehetséges.

De még itt is, a virtuális valóság és az internet szintjén, emlékeztetnünk kell magunkat arra, hogy az elmúlt évtizedekben a „vírus” és

a „vírusos” kifejezéseket leginkább olyan digitális vírusok jelölésére használták, amelyek internetes terünket fertőzték meg, és amelyeknek nem voltunk tudatában, legalábbis addig, amíg romboló képességeiket (mondjuk az adataink vagy a merevlemezünk megsemmisítését) el nem szabadították. Amit most látunk, az az eredeti, szó szerinti kifejezés erőteljes visszatérése: a vírusfertőzések kéz a kézben működnek, mind valós, mind virtuális dimenzióban.

A kapitalista animizmus visszatérése

Egy másik furcsa jelenség, amelyet megfigyelhetünk, az a kapitalista animizmus diadalmas visszatérése, amelynek lényege, hogy a társadalmi jelenségeket, mint például a piacot vagy a pénzügyi tőkét, élő entitásként kezelik. Ha valaki figyeli a nagy médiáinkat, akkor az a benyomás alakul ki benne, hogy ami miatt aggódnunk kell, az nem a tömeges – jelenlegi és jövőbeli – halál, hanem, hogy „a piacok kezdenek idegesek lenni”. A koronavírus egyre inkább gátolja a világpiac zökkenőmentes működését, és amint halljuk, a növekedés két vagy akár három százalékkal is visszaeshet.

Vajon nem jelzi-e mindez egyértelműen, hogy sürgősen át kell szerveznünk a globális gazdaság szerkezetét, mégpedig oly módon, hogy többé ne legyünk ráutalva a piaci mechanizmusok irtalmára? Itt természetesen nem a „rég” kommunizmusról beszélünk, csupán egy olyan globális szerveződésről, amely képes a gazdaság irányítására és szabályozására, valamint szükség esetén korlátozza a nemzetállamok szuverenitását. Az országok ezt már korábban is képesek voltak megtenni, a háborúk ellenére is, és most lényegében mind egy egészségügyi háború felé tartunk.

Ezenfelül, nem kell félnünk a járvány néhány potenciálisan kedvező mellékhatásának megemlítésétől sem. A járvány szimbólumai lettek a nagy tengerjáró hajókon rekedt (karanténba helyezett) utasok – így végre megszabadulunk ezektől az ocsmány monsthumoktól, ha szabad ilyet mondani. (Csak arra kell ügyelnünk, hogy az elhagyatott szigetekre vagy más exkluzív üdülőhelyekre való utazás ne váljon ismét néhány kiváltságos gazdag privilégiumává, amilyen évtizedekkel ezelőtt a repülés volt.) A koronavírus súlyosan érintette az autógyártást is, ami nem is túl vészes, hiszen ez arra késztet bennünket, hogy megfontoljuk az egyéni járművek iránti megszállottságunk alternatíváit. A listát folytathatnánk.

Egy közelmúltbeli beszédében Orbán Viktor, a magyar miniszterelnök, kijelentette: „Olyan nem is létezik, hogy liberális, az csak a diplomás kommunista elnevezése”.

De mi van, ha az ellenkezője az igaz? Ha „liberálisnak” nevezzük mindazokat, akik törődnek a szabadságunkkal, és „kommunistának” azokat, akik tisztában vannak vele, hogy ezeket a szabadságokat csak radikális változásokkal tudjuk megmenteni, mert a globális kapitalizmus közeledik a válsághoz? Azt kell tehát mondanunk, hogy azok, akik manapság továbbra is kommunistának nevezik magukat, liberálisok diplomával – liberálisok, akik komolyan megvizsgálták, miért is vannak veszélyben liberális értékeink, és tudomásul vették, hogy csak radikális változás képes megmenteni őket.

(Fordította: Huzián Kristóf)

Eredeti megjelenés: <https://www.rt.com/op-ed/481831-coronavirus-kill-bill-capitalism-communism/>